

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta
Statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet

PERUS-SKENE

Alue- ja yhdyskuntarakenteen
perusura, tilannekuva ja
skenaariot

Skenaariot ja tehtävänänto

Raine Mäntysalo

Kaksi toisiaan täydentävää

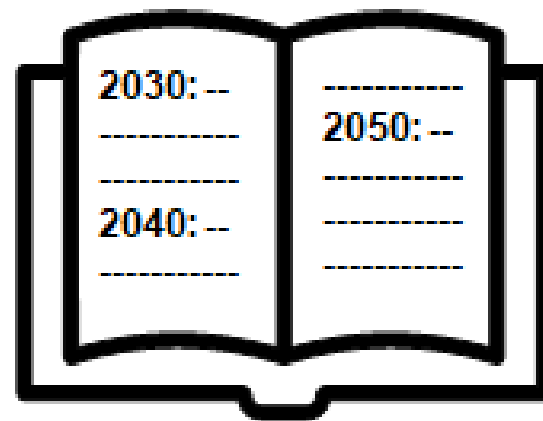
Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta
Statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet

tarkastelutapaa vaihtoehtoisii skenaarioihin

Kestävyyssindikaattorit

	2050	--	-	0	+	++	
	2040	--	-	0	+	++	
2030	--	-	0	+	++		
Ind. 1							
Ind. 2							
...							
Ind. n							

Skenaariotarina

Määrällinen <-> Laadullinen
Erittelevä <-> Yhdistelevä

Skenaariotarina

- Juonellinen kuvaus tulevaisuuden tapahtumien **mahdollisesta** etenemisestä jollain aikavälillä (>2050). Tarinan kaari (alku, keskikohta ja loppu).
- Tunnistettujen megatrendien ja trendien sekä heikkojen signaalien kuvitellun vahvistumisen ja villien korttien kuvitellun ilmaantumisen **johdonmukainen yhdistelmä** syy-seuraussuhteineen.
- Tuo esiin roolihahmoja ja tekijöitä, joilla on **toimijuutta** juonen kulussa.
- Tuo esiin **alue- ja yhdyskuntarakenteellisia ilmentymiä**.

Skenaariotarinan arviointi

Fahey & Randall (1998): kolme arviointikriteeriä.

Onko skenaario:

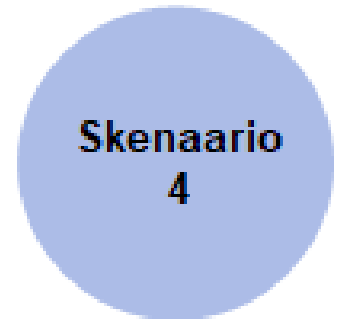
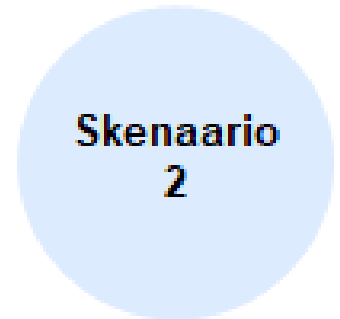
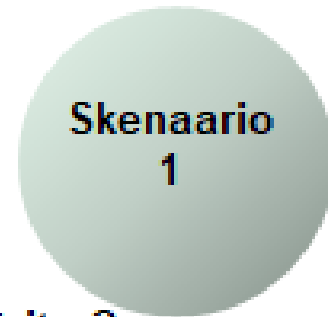
1. **Mahdollinen** (näin asiat voisivat tapahtua tulevaisuudessa)?
2. **Uskottava** (tällä tavoin asioiden kulku voisi edetä)?
3. **Vartenotettava** (tämän vuoksi varautuminen tähän tapahtumakulkuun on tarpeellista alue- ja yhdyskuntarakenteen ennakoituvuudessa)?

Ei arvioida, onko skenaario todennäköinen tai toivottava.

Skenaariomatriisi: ilmiöiden ryhmittely neljän skenaarion ydinidean mukaan

- **Tutkimuskysymys 3:** Millaisia ovat muut varautumisen kannalta olennaiset alue- ja yhdyskuntarakenteen skenaariot ja miten ne muuttuvat eri ilmiöiden ja tilanteiden myötä?

Akseleiden määrittäminen?

Skenaariomatriisi

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta
Statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet

Lähtökohdat:

- Sitran megatrendit
- Muutosilmiöiden kirjallisuuskartoitus
- Työpajojen I & II tuotokset
- Vertailu muihin skenaarioharjoituksiin

MEGATRENDIT:

Ekologisella jälleenrakentamisella on kiire

Väestö ikääntyy ja monimuotoistuu

Verkostomainen valta voimistuu

Teknologia sulautuu kaikkeen

Talousjärjestelmä etsii suuntaansa

**METROPOLI-
SUOMI**

**KUPLIVA
SUOMI**

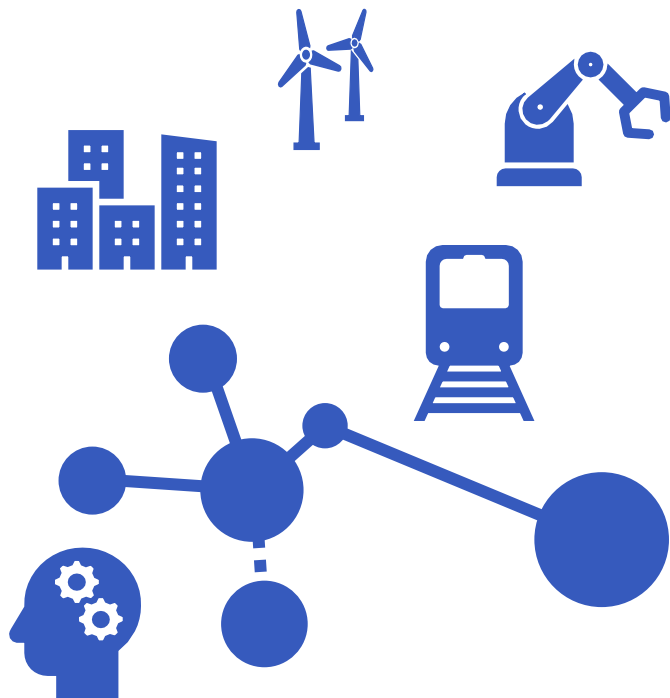
**KOTISEUTU-
SUOMI**

**GLOKAALI
SUOMI**

Aluerakenteellinen keskittyminen

Yhteiskunnallinen moninaistuminen

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta
Statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet

METROPOLI-SUOMI

Aluerakenteellinen keskittyminen

Yhteiskunnallinen moninaistuminen

METROPOLI-SUOMI

Osaajien maahanmuutto keskuksiin, ei ilmastopakolaisuutta (1,5° lämpötilan nousu)
Avoin kilpailukyky-yhteiskunta
Cleantech ja markkinat vihreän siirtymän etulinjassa, päästökauppa
Innovaatiovetoisuus + automatisaatio -> eriarvoistuminen ja työttömyys perint.
aloilla
Keskittyvät globaalien investointien markkinat. Osaamishubien kv-karsintakilpailu >
yliopistojen määrä supistuu 4-5:een
Suurkaupunkipolitiikan nousu, muualla laaja-alaisia monikuntaliitoksia
Tunnin junat ym. korkean profiilin joukkoliikennehankkeet keskusten välillä (tunneli
Tallinnaan + Via Baltica, Hgin-Kouvolan-Pietarin rata). -> Helsingin keskusasema
vahvistuu, suuret kaupungit lähiömäistyvät
Yhdyskuntarakenteen tiivistäminen, korkea rakentaminen (viherkatot ja -seinät).
Vahvistuvaa sääntelyä, jossa paino ilmastonmuutoksen hillintätoimilla mm.
energiaratkaisuisissa (tuuli-, aurinko-, ydinvoima), joukkoliikenteen sähköistämässä
ja kiertotalouden tehostamistoimilla kaupungeissa mm. rakentamisessa
Monipaikkaisuutta suurten keskusten välillä, vapaa-ajan asumista lähialueilla. Muu
Suomi luonnonvararesurssina ja matkailureservaattina, supistumiskehitystä
maakuntakeskuksissakin

Aluerakenteellinen keskittyminen

Yhteiskunnallinen moninaistuminen

MEGATRENDIT:

Ekologisella
jälleenrakentamisella on
kiire

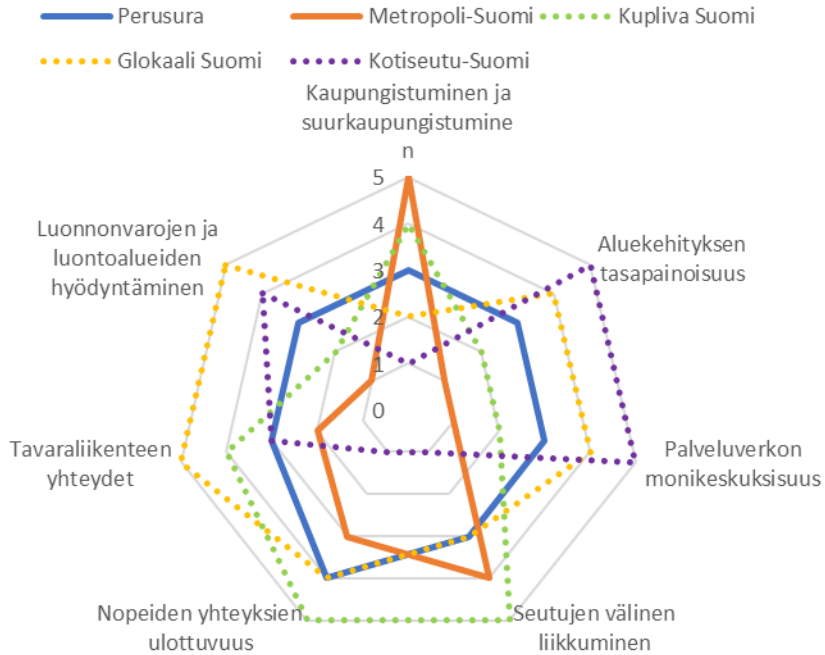
Väestö ikääntyy ja
monimuotoistuu

Verkostomainen valta
voimistuu

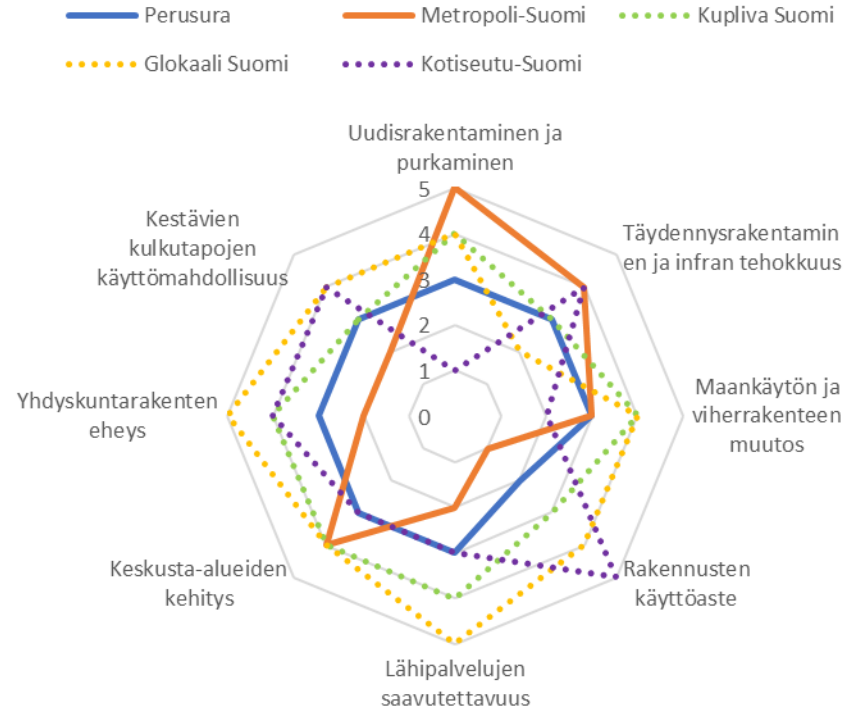
Teknologia sulautuu
kaikkeen

Talousjärjestelmä etsii
suuntaansa

Aluerakenne

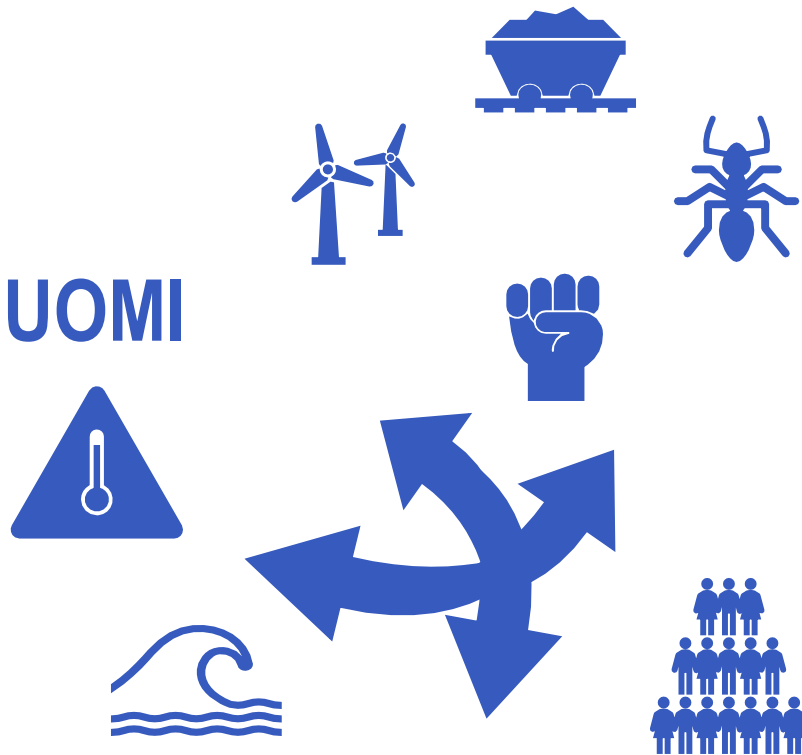
Yhdyskuntarakenne

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta
Statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet

Aluerakenteellinen keskittyminen

KUPLIVA SUOMI

Yhteiskunnallinen moninaistuminen

KUPLIVA SUOMI

MEGATRENDIT:

Ekologisella jälleenrakentamisella on kiire

Väestö ikääntyy ja monimuotoistuu

Verkostomainen valta voimistuu

Teknologia sulautuu kaikkeen

Talousjärjestelmä etsii suuntaansa

Aluerakenteellinen keskittyminen

Monikulttuurinen maahanmuutto keskuksiin, paljon ilmastopakolaisuutta (3° lämpötilan nousu), myös Etelä-Euroopasta.

Suurimmissa kaupungeissa alueellista segregoitumista sekä ongelmalähiö- ja gated community -kehitystä -> lähiöreformi

Kuplautuminen, etninen eriytyminen ja konfliktit, myös suurvalta- ja EU-tasolla, syvenevä kuilu pohjoisen ja eteläisen Euroopan välillä, reviiikonflikti arktisen alueen luonnonvaroista, poliittista pakolaisuutta. Kyber- ja hybridisotia ja suurvaltojen lisääntyvää dominointia (mm. energiariippuvuus)

Globaaliyritysten algoritmivalta älykaupungissa (Facebook, Google, Amazon...)

Koillisväylä ja junayhteys Barentsinmerelle tuo elinvoimaa Pohjois-Suomeen

Matkailu erit. Euroopasta kasvaa, talvimatkailu keskittyy Lappiin

Toimialarakenne monipuolistuu

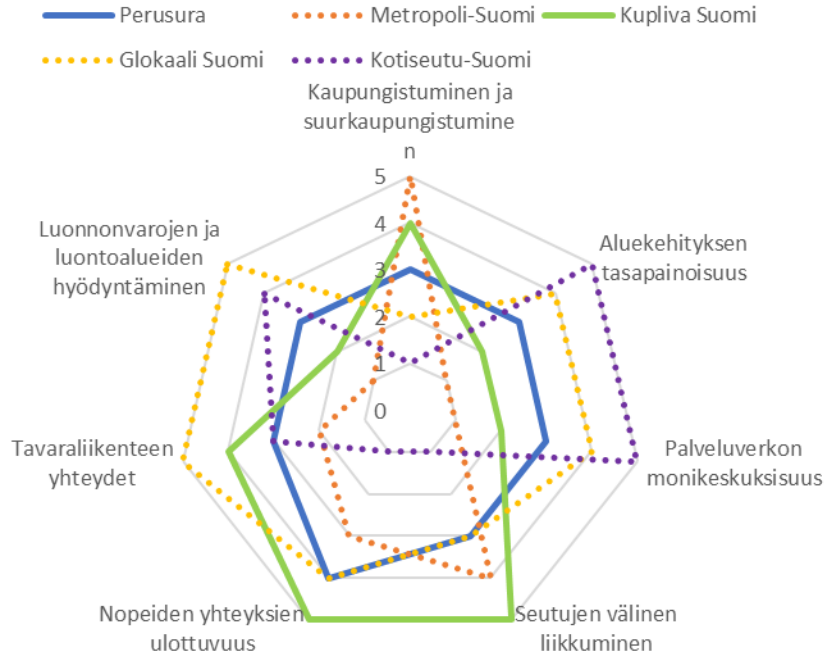
Maa- ja metsätalous mullistuu (sään ääri-ilmiöt, tuholaiset, sopeutumista eteläisempiin lajikkeisiin), robotisoitunut luonnonvarateollisuus kasvaa -> **seutukaupungit ja maaseutu kehityskäytävien ulkopuolella supistuvat**

Monipuolinen joukkoliikenne ja liikkumispalvelut kaupunkiseutujen sisällä.

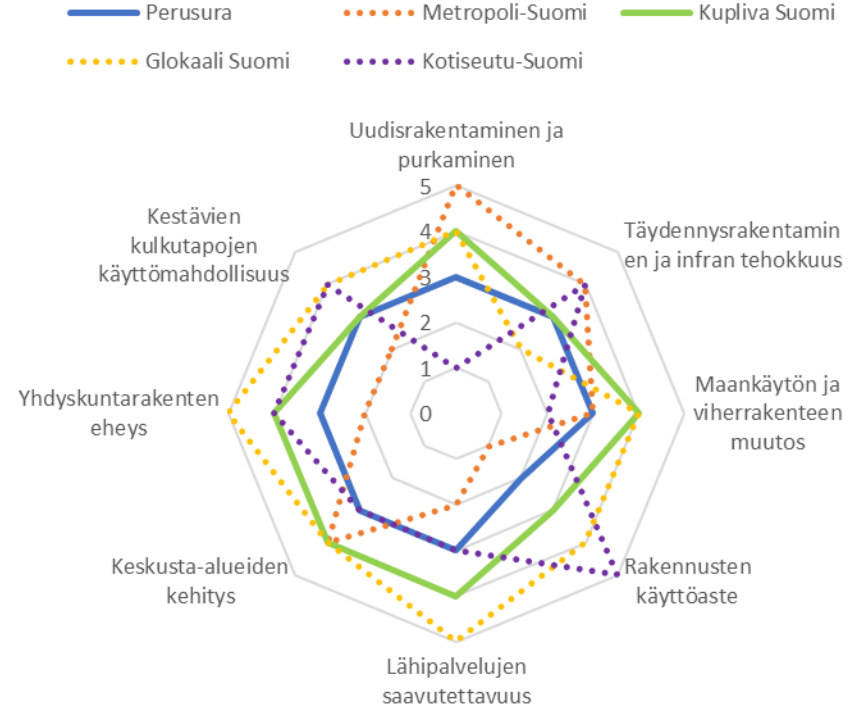
Monipaikkaisuutta ja -keskuksisuutta kaupunkiseututasolla, nopeat junayhteydet vahvistaneet Tampereen ja Turun keskusasmaa ja kehityskäytäväefektiä. Sopeutumista ilmastonmuutokseen ja pyrkimystä resilienssiin (merenpinnan nousu, myrskyt, tulvat...)

Yhteiskunnallinen moninaistuminen

Aluerakenne

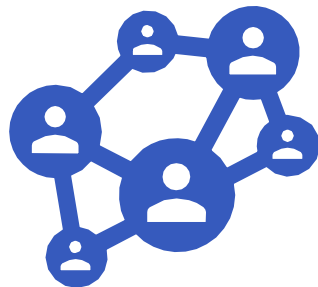
Yhdyskuntarakenne

Aluerakenteellinen keskittyminen

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta
Statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet
Yhteiskunnallinen moninaistuminen

GLOKAALI SUOMI

GLOKAALI SUOMI

MEGATRENDIT:

Ekologisella jälleenrakentamisella on kiire

Väestö ikääntyy ja monimuotoistuu

Verkostomainen valta voimistuu

Teknologia sulautuu kaikkeen

Talousjärjestelmä etsii suuntaansa

Aluerakenteellinen keskittyminen

Yhteiskunnallinen moninaistuminen

Monikulttuurinen maahanmuutto ympäri Suomea, jonkin verran ilmastopakolaisuutta (2° lämpötilan nousu).

Uuspaikallisuus, paikkaan telakoituminen globaalisti verkottuneen elämän kiintopisteenä. Paikan viihtyvyystekijät korostuvat.

Poliittisen kentän moninaistuminen, kv-liikehdintä. Aktiivinen maahanmuuttopolitiikka (työperäisyys, alueelliset kotouttamisohjelmat)

Arktisesta ulottuvuudesta elinvoimaa Pohjois-Suomeen -> pääradan parannus ja Jäämeri-ratayhteyden rakennus, muut suuret ratahankkeet jäissä

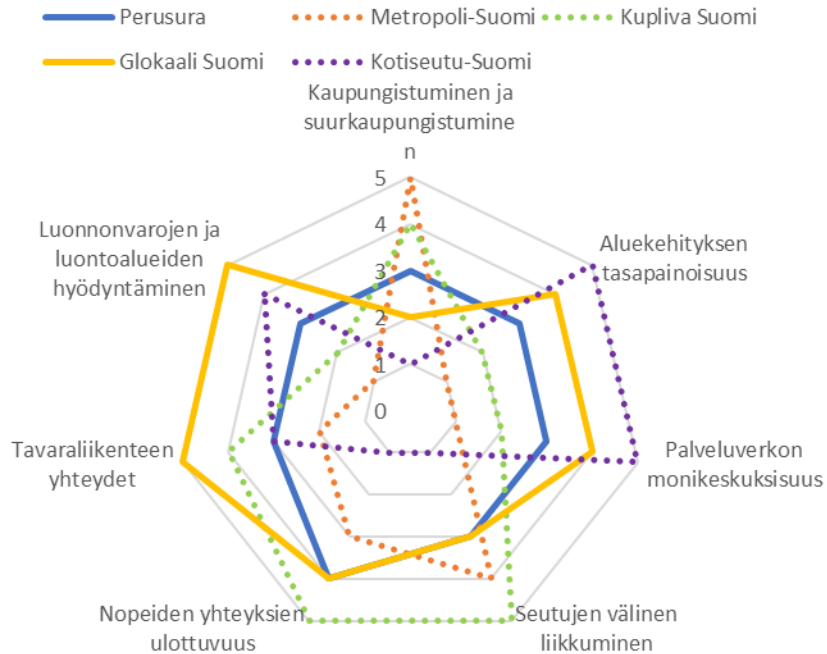
Edullista työvoimaa (luonnonvara-ala, lähiruoan tuotanto, matkailu...), maa- ja metsätalous menestyy (kasvukaudet pitenevät). Toimialarakenne monipuolistuu

Maahanmuuttajien integroituminen seutukaupunkien ja maaseudun yhteisöihin. Pääkaupunkiseudulla vähäistä kasvua ja sen suhteellinen asema kasvukeskuksena heikkenee

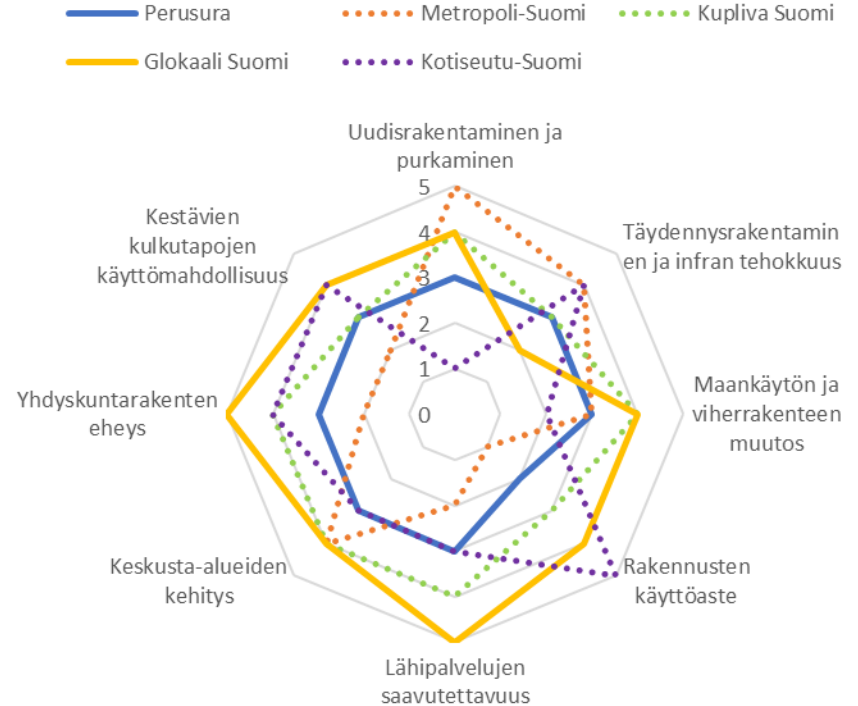
Talouden moninaistuminen ja skaalautuminen lokaali-globaaliakselille: jakamis- ja alustatalous, 3D-printti-nyrkkipajat, lähituotanto, omavaraisuus

Hajautettu energia (aurinko, maalämpö, tuuli), päästötön autoliikenne + erilaisia pienen mittakaavan liikennepalveluja ja kimpakyytejä. Päästötön lentoliikenne ja maakuntalentoasemien renessanssi. Vähäpäästöinen laivaliikenne ja satamat logistisina solmuina. Raideliikenteen suhteellinen asema vähäpäästöisenä liikkumismuotona heikkenee. Paino olevan liikenneinfran ylläpidossa. Ekologisen rakentamisen innovaatioita ja kulttuurista rikastumista, virkistys- ja viheralueiden korostuminen

Aluerakenne

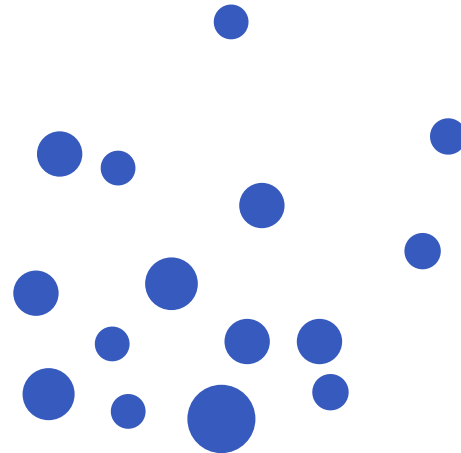

Yhdyskuntarakenne

KOTISEUTU-SUOMI

KOTISEUTU- SUOMI

MEGATRENDIT:

Ekologisella jälleenrakentamisella on kiire

Väestö ikääntyy ja monimuotoistuu

Verkostomainen valta voimistuu

Teknologia sulautuu kaikkeen

Talousjärjestelmä etsii suuntaansa

Ikääntyvä väestö, vähäistä maahanmuuttoa suuriin keskuksiin (1,5° lämpötilan nousu), aivovuotoa ulkomaille, senioriväestön mökkibuumi ja kotiseutunostalgia lyhytaikaisena ilmiönä -> seuraava sukupolvi hakeutuu kaupunkeihin.

Pääkaupunkiseudun väestökehitys ensin notkahtaa, palaa sitten loivaan kasvuun

Konservatismiin nousu, EU-vetoisuuden kasvu ilmasto- ja talouspolitiikassa

Hoivateknologia ja palvelujen virtuaalinen ja etäohjattu (dronet ym.)

saavutettavuus

Korkean osaamisen tuotantoa siirtyy ulkomaille -> talouskasvu heikkoa ->

julkisen sektorin kestävyysvaje -> omaehtoisuutta, jakamistaloutta ja

talkoohenkeä (4. sektorin korostuva rooli), lähituotanto, käsityötaidot,

luonnonvarat elinvoiman lähteenä, myös ikääntyneet osaamisressurssina, isojen

liikenneinfrahankeiden toteutusta lykätty.

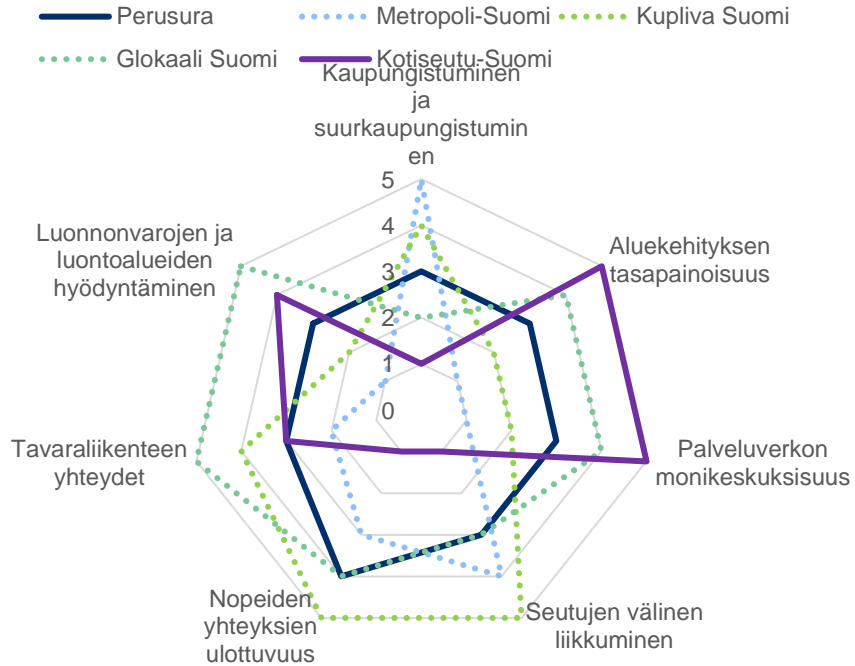
Hajautettu energia (aurinko, maalämpö, tuuli), päästötön autoliikenne,

puurakentaminen

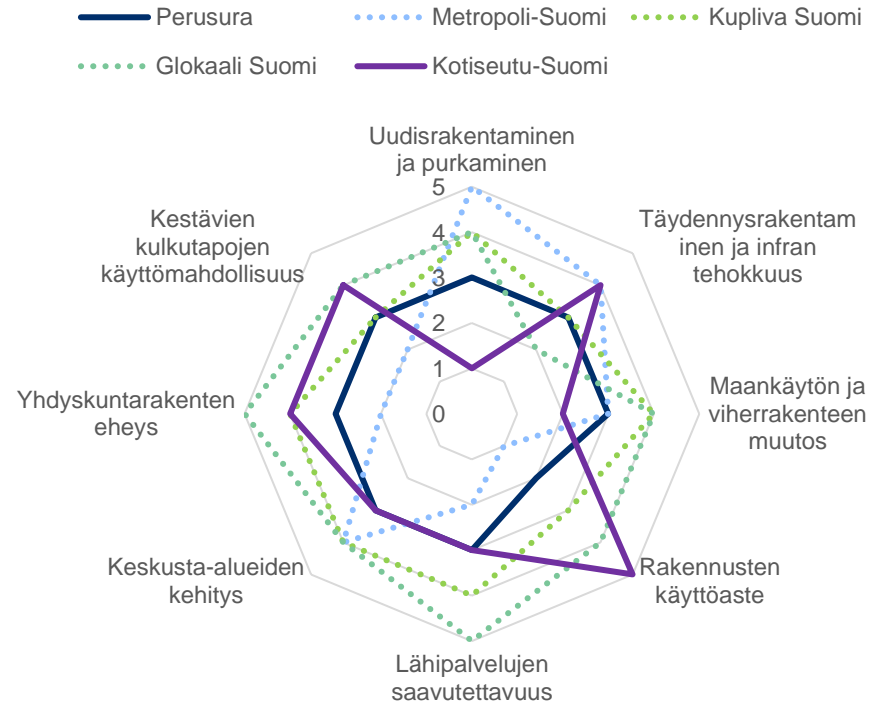
Monipaikkaista asumista ja työntekoa, kylämäisyyden ja yhteisöllisyyden paluu.

"Slow living" -tyyppisten arvojen nousu

Aluerakenne

Yhdyskuntarakenne

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta
Statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet

Ryhmätyötehtävä

Työpajatehtävät

1. Mitkä kolme asiaa skenaariotarinnassa pistivät silmään?
2. Arvioi skenaariotarinnan vakuuttavuutta kolmen kriteerin kannalta:
 - Onko skenaariotarina **mahdollinen** vaikei välttämättä todennäköinen (*näin asiat voisivat tapahtua*)?
 - Onko se **uskottava** ja **sisäisesti johdonmukainen** (*tällä tavoin asioiden kulku voisi edetä*)?
 - Onko se **päätöksenteon kannalta vartenotettava**, kun ennakoidaan alue- ja yhdyskuntarakenteen tulevaa kehitystä ja arvioidaan tämän **kestävyyttä** (*tämän vuoksi varautuminen tähän tapahtumakulkuun on tarpeellista*)?

Mitkä kolme asiaa skenaariotarinnassa pistivät silmään?

- 10 min itsenäistä työskentelyä ja asioiden kirjaamista post-it -lapuille
- 20 min purku, kukin kertoo lapuille kirjaamistaan asioista

Arvioi skenaariotarinan vakuuttavuutta kolmen kriteerin kannalta?

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta
Statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet

- Onko skenaariotarina **mahdollinen** vaikkei välttämättä todennäköinen (*näin asiat voisivat tapahtua*)?
 - Onko skenaariotarinnassa ja sen alue- ja/tai yhdyskuntarakenteellisissa ilmentymissä piirteitä, jotka vaikuttavat **epärealistisilta** tai **tarkoituksettoman liioitelluilta**?
- Onko se **uskottava** ja **sisäisesti johdonmukainen** (*tällä tavoin asioiden kulku voisi edetä*)?
 - Onko skenaariotarinnassa ja sen alue- ja/tai yhdyskuntarakenteellisissa ilmentymissä piirteitä, jotka vaikuttavat **keskenään yhteensopimattomilta** ja onko **tarinan vaiheissa epäjohdonmukaisuutta**?
- Onko se **päätöksenteon kannalta vartenotettava**, kun ennakoidaan alue- ja yhdyskuntarakenteen tulevaa kehitystä ja arvioidaan tämän **kestävyyttä** (*tämän vuoksi varautuminen tähän tapahtumakulkuun on tarpeellista*)?
 - Mitä ennakointia edellyttäviä **mahdollisuuksia ja uhkia kestäväälle kehitykselle** sisältyy skenaariotarinaan ja sen alue- ja/tai yhdyskuntarakenteellisiin ilmentymiin?

- 10 min. itsenäistä työskentelyä ja asioiden kirjaamista post-it –lapuille aluerakenne- ja/tai yhdyskuntarakennelustalle
- 20 min. purku
- 10 min keskustelu